УДК 811.161.2’36 **Н. О. Свистун, І. Ф. Заваринська, А.-М. Юркевич**

РЕЧЕННЯ, УСКЛАДНЕНІ ОДНОРІДНИМИ ЧЛЕНАМИ, У РОМАНІ НАТАЛІЇ МАТОЛІНЕЦЬ *КЕРАМІЧНІ СЕРЦЯ*: СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНІ ТА СТИЛІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ

У статті схарактеризовано основні структурні моделі речень, ускладнених однорідними членами, у романі Наталії Матолінець Керамічні серця*; визначено особливості функціювання однорідних підметів, присудків, додатків, означень та обставин. Проаналізовано семантичні відношення між однорідними членами речення, серед яких переважають єднальні, а також виявлено розділові. З’ясовано, що однорідні члени речення слугують засобом поєднання й нагромадження назв предметів, дій та ознак, послідовного розгортання подій, конкретизації опису й увиразнення художніх деталей. Особливу увагу приділено стилістичним функціям речень, ускладнених однорідними членами, у художньому тексті.*

Ключові слова: *однорідні члени речення,ускладнене речення, структурні моделі, семантичні відношення, стилістичні функції, Наталія Матолінець, Керамічні серця.*

Svystun N., Zavarynska I., & Yurkevych A.-M. Structural-Semantic and Stylistic Features of Sentences Composed of Homogeneous Constituents in Natalia Matolinets’ Novel *Ceramic Hearts*. *Sentences complicated by homogeneous constituents are an important means of organizing literary discourse, as they ensure its richness of content, expressiveness, and dynamism. Homogeneous sentence elements allow the author to systematically list objects, actions, and characteristics, provide detailed descriptions of the depicted scenes, and convey the nuances of the characters’ thoughts, feelings, and experiences. Such syntactic constructions play an important role in shaping a writer’s individual style. It is precisely these features that characterise the syntactic organisation of Natalia Matolinets’ novel Ceramic Hearts.*

The relevance of this study stems from the need for a comprehensive analysis of sentences complicated by homogeneous constituents in contemporary Ukrainian fiction, as well as the need to identify their structural, semantic, and stylistic characteristics in Natalia Matolinets’ novel Ceramic Hearts.

This study aims to examine the structural models, semantic features, and stylistic functions of sentences complicated by homogeneous constituents within the novel's linguistic fabric.

The scientific novelty of this study lies in a comprehensive analysis of sentences complicated by homogeneous constituents in Natalia Matolinets’ novel Ceramic Hearts, taking into account their structural organisation, semantic relationships, and

CC BY NC
https://doi.org/10.34142/23127546.2026.65.03

stylistic potential. The main research methods include descriptive, structural-syntactic, and semantic approaches, as well as methods of classification, systematisation, and quantitative analysis of linguistic material.

This article describes the main structural models of sentences complicated by homogeneous constituents as presented in the novel; it identifies the characteristics of how homogeneous subjects, predicates, objects, attributives, and adverbials function. The semantic relationships between homogeneous constituents – among which coordinating relationships predominate – are analysed, and disjunctive relationships are also identified. It has been established that homogeneous constituents are actively used to combine and accumulate homogeneous subjects, actions, and attributes; to sequentially unfold events; to concretise descriptions; and to emphasise artistic details.

Special attention is paid to the stylistic functions of sentences complicated by homogeneous constituents. It has been established that such constructions contribute to the elaboration of the artistic depiction, the creation of narrative dynamics, the emphasis on the emotional states of characters, and the formation of imagery and expressiveness in the author's speech. In terms of speech purpose, narrative sentences predominate in the studied material, while interrogative constructions constitute a negligible portion of the sample; no imperative sentences with homogeneous constituents were found in the novel.

Keywords: *homogeneous sentence constituents, complex sentences, structural models, semantic relations, stylistic functions, Nataliia Matolinets, Ceramic Hearts.*

Вступ

Однорідні члени речення є важливим засобом організації синтаксичної структури художнього тексту. Вони виконують не лише граматичну функцію, а й сприяють увиразненню змісту висловлення, конкретизації описуваних явищ, предметів і дій, передаванню їхніх ознак та взаємозв'язків. Використання однорідних членів у тексті твору дає змогу авторові деталізувати художню дійсність, створювати динамічні описи, увиразнювати емоційний стан персонажів, передавати послідовність або одночасність дій, а також формувати відповідний ритм оповіді.

Особливо виразно функціональні можливості однорідних членів речення виявляються в художній прозі, де синтаксична організація висловлення безпосередньо пов'язана з авторським способом змалювання дійсності. Цікавим у цьому аспекті є роман Наталії Матолінець *Керамічні серця*, у якому поєднання фентезійної сюжетної основи,

детальних описів, динамічної оповіді та психологічного розкриття персонажів зумовлює різноманітність синтаксичних конструкцій. Однорідні члени речення у творі беруть участь у створенні образів, увиразненні художніх деталей, передачі емоцій і переживань героїв, а також забезпечують послідовність і цілісність оповіді. Саме тому дослідження структурно-семантичних і стилістичних особливостей речень, ускладнених однорідними членами, дає змогу глибше розкрити специфіку синтаксичної організації роману.

Однорідні члени речення належать до традиційно досліджуваних явищ українського синтаксису. Питання граматики ускладнених простих речень, зокрема з однорідними членами речення, на різних теоретичних засадах досліджували І. Р. Вихованець, К. Г. Городенська (Вихованець, Городенська, &Русанівський, 1983), А. П. Загнітко (Загнітко, 2001), Л. О. Кадомцева (Кадомцева, 1992), І. К. Кучеренко (Кучеренко, 1976), А. К. Мойсієнко (Мойсієнко, 2009) та ін.

У сучасному мовознавстві увагу зосереджено не лише на формально-граматичній характеристиці однорідних членів речення, а й на їхньому семантичному та стилістичному потенціалі в художньому тексті.

Водночас синтаксична організація сучасної української художньої прози, зокрема творчості Наталії Матолінець, потребує подальшого дослідження. Речення, ускладнені однорідними членами, у романі *Керамічні серця* становлять цікавий матеріал для спостереження, оскільки вони репрезентують різні структурні моделі, типи семантичних відношень та виконують різноманітні стилістичні функції. Актуальність дослідження зумовлена необхідністю комплексного аналізу таких конструкцій у сучасному художньому тексті, а також потребою визначити особливості їх використання для реалізації авторського задуму й формування художньої образності роману.

Метою нашої статті є дослідження структурно-семантичних й стилістичних особливостей речень, ускладнених однорідними членами, у романі Наталії Матолінець *Керамічні серця*. Реалізація поставленої мети передбачає вирішення таких **завдань**: визначити основні структурні моделі речень, ускладнених однорідними членами, представлених у романі; охарактеризувати семантичні відношення між однорідними членами та встановити особливості їхнього функціонування в романі; з'ясувати стилістичні функції конструкцій

з однорідними членами речення та їхню роль у створенні художньої образності, передачі емоційних станів персонажів і розгортанні оповіді.

Методи дослідження

Методологічну основу дослідження становлять системно-структурний і функційний підходи до аналізу синтаксичних одиниць. Описовий метод застосовано для характеристики виявлених конструкцій; структурно-синтаксичний – для визначення типів однорідних членів і моделей їх поєднання; семантичний – для встановлення смислових відношень між компонентами; метод класифікації та систематизації – для впорядкування дібраного матеріалу; кількісний аналіз – для визначення частотності структурних моделей і семантичних типів. Матеріалом дослідження стали приклади речень з однорідними членами, дібрані з роману Наталії Матолінець *Керамічні серця* (2024).

Виклад основного матеріалу

Просте ускладнене речення «посідає серединне (проміжне) місце між простим елементарним реченням і складним реченням двохелементної синтаксичної будови» (Дудик, & Прокопчук, 2010: 190). Ускладнене речення не вважається окремою синтаксичною одиницею. Структурно воно належить до простих речень. При цьому способи такого ускладнення можуть бути досить різними. У сучасній українській мові розрізняють такі семантико-синтаксичні моделі ускладнення речення: відокремлені члени (напівпредикативні конструкції), однорідні члени, звертання, вставні й вставлені слова чи конструкції, а також опосередковані другорядні члени (Мойсієнко, 2009: 63). Отже, під час визначення особливостей будь-якого ускладнювального компонента основним є семантико-синтаксичний критерій. Цей критерій важливий і для встановлення однорідності головних і другорядних членів речення.

Поняття «просте ускладнене речення» об'єднує різні за будовою та функціонуванням синтаксичні конструкції. До них належать речення з однорідними членами, відокремленими другорядними членами, вставними та вставленими конструкціями, а також звертаннями. Такі речення займають проміжне місце між простими елементарними реченнями та складними реченнями, оскільки зберігають одну

предикативну основу, але водночас мають додаткові компоненти, що ускладнюють їхню синтаксичну структуру.

Однорідними членами речення називають такі його члени, які виконують однакову синтаксичну функцію, залежать від одного й того самого члена речення та пов'язані між собою сурядним зв'язком.

Однорідні члени речення використовуються в різних функціональних стилях. Особливо важливу роль вони відіграють у художньому стилі, де виступають одним із засобів виразності. Використання кількох однорідних членів допомагає зробити висловлювання більш образним та емоційним, привертає увагу читача, а також може надавати тексту певної ритмічності й мелодійності.

Одним із важливих аспектів дослідження речень, ускладнених однорідними членами, є встановлення їхньої структурної організації. Аналіз синтаксичної будови дібраного матеріалу дає змогу з'ясувати, які саме члени речення найчастіше функціюють як однорідні та які структурні моделі є найпродуктивнішими в художньому мовленні роману.

Однорідні означення становлять найбільшу частку у досліджуваному матеріалі (36 %). Показовими є конструкції, в яких у межах одного речення функціює кілька однорідних рядів: *Щойно вона вийшла за двері світлого, пахкого й нагрітого сонцем покою, у вузький і темний коридор…* (Матолінець, 2024: 37). Нагромадження ознак забезпечує змістову насиченість висловлення й у таких прикладах, як *Таке відверте й тонке, багатогранне питання…* (Матолінець, 2024: 304), *…тонку, незриму, непоясниму насолоду від життя…* (Матолінець, 2024: 461), *…щось беззмістовне, пафосне й жорстоке* (Матолінець, 2024: 583), *… рясніли брунатні, сині, коричневі, сріблисті чи пісочної барви суміші…* (Матолінець, 2024: 195). Окремо зауважимо, що однорідні прикметникові компоненти можуть входити й до складеного іменного присудка: *Я старий, кривий і завжди голодний* (Матолінець, 2024: 56).

Значна частка однорідних додатків (30 %) зумовлена потребою розгорнутого представлення предметного змісту, властивого художньому текстові. Однорідні додатки називають кілька об'єктів, на які спрямована одна дія: *Шлюб "погано впливає"* ***на настрій, красу та нерви*** (Матолінець, 2024: 21); *Крамниця пахла* ***шоколадом та медом*** (Матолінець, 2024: 21); *Інстинктивно дівчина чекала* ***вогню, печіння,***

опіку… (Матолінець, 2024: 53); *Мені нема звідки чекати* ***підтримки чи захисту*** (Матолінець, 2024: 417).

Характерними для роману є багатокомпонентні ряди: *Вона вимагала таланту, моцної крові і невсипущих років навчання…* (Матолінець, 2024: 202); *Їй належало замовити повно одежі й прикрас, туфельок, плащів, віял, носовичків, шпильок…* (Матолінець, 2024: 461); *Служки втулили дівчині тацю з чайником, горнятами, таріл*кою цукру, вазою з варенням та медом і великим тарелем із сирною *запіканкою…* (Матолінець, 2024: 89). Подібні конструкції типові для художнього опису, оскільки послідовне називання окремих предметів конкретизує зображувану ситуацію.

Однорідні присудки (22%) створюють відчуття динамічності й напруження, надають розповіді яскравої емоційності. По суті, саме дієслово є одним із головних засобів відтворення динаміки. Нагромадження синонімічних однорідних присудків і втілює в собі цю стрімкість та емоційність дії. Наприклад: *Але він швидко* ***відновив рівновагу, сплюнув і спитав****…* (Матолінець, 2024: 50); *…він* ***гаркнув, схопив*** *Жаррака за вилогу* ***і вдарив*** *в голову* (Матолінець, 2024: 50); *Дівчина* ***випросталась*** *і* ***стиснула*** *кулаки* (Матолінець, 2024: 149). Розгорнуті ряди деталізують процес: ***Допомагала*** *їй одягатися,* ***застібала*** *на тонкій шиї кольє,* ***подавала*** *туфлі,* ***розправляла*** *шлейф…* (Матолінець, 2024: 27); *Тож вона* ***прослизнула*** *до своєї кімнати,* ***кинула*** *плащ на крісло,* ***зняла*** *туфлі* ***і залізла*** *під ковдру…* (Матолінець, 2024: 154). Окремий різновид становлять однорідні інфінітивні ряди, залежні від допоміжного компонента: *Та все* ***продовжувало вибухати, тріщати й ламатися*** (Матолінець, 2024: 118); *Їй* ***хотілося кинути*** *все,* ***побігти*** *в парк,* ***стати*** *над замуленим озером* ***і*** *голосно-голосно* ***закричати*** (Матолінець, 2024: 73). Двокомпонентні структури із сурядним сполучником часто передають одночасність станів: *Шкіру* ***пекло й щипало…*** (Матолінець, 2024: 53); *Чаротворець* ***затнувся й кашлянув****…* (Матолінець, 2024: 75).

Важливу стилістичну функцію виконують синтаксичні конструкції з однорідними підметами (12%): уможливлюють одночасний показ декількох активних діячів, які беруть участь у розгортанні подій, у такий спосіб роз'яснюючи, поширюючи картину, надаючи щільності й насиченості розповіді. Наприклад: ***Жаррак і Гіллан*** *одночасно підвелися ;* ***Дюр'є, Олівет і Буланві*** *хотіли поїхати з ним…* (Матолінець,

2024: 243); *Основою їхнього спілкування була ієрархія, а за ієрархією правили* ***краса і заможність*** (Матолінець, 2024: 28); *Проте задушливий трояндовий* ***аромат****, світлий* ***покій*** *і скажене* ***серцебиття*** *були достеменно правдивими* (Матолінець, 2024: 180); *Від синьки помирали* ***пралі й кухарки****,* ***торгівці й жебраки****…* (Матолінець, 2024: 293); *Вдома була вже* ***паніка****,* ***крики****, материн* ***стогін****, батькові* ***прокляття*** (Матолінець, 2024: 399).

Поодинокими прикладами представлені однорідні обставини (1,1 %), що засвідчують орієнтацію авторки радше на називання предметів, ознак і дій, ніж на розгортання обставинних характеристик: *Тут трава росла* ***вільно й високо…*** (Матолінець, 2024: 45) – обставини способу дії; *Залишили чорні й сірі сліди* ***на стінах, стелі та підлозі*** (Матолінець, 2024: 386), *…краплі опинялись* ***на*** *її* ***шиї та сорочці, на рушнику, на покривалі, на руках і*** *дощатій* ***підлозі*** (Матолінець, 2024: 255) – обставини місця.

За характером смислового зв'язку між компонентами в романі виокремлюємо єднальні, протиставні, розділові та градаційні відношення.

Єднальні відношення (85%) є найпоширенішими. Вони виникають між однорідними членами, що називають кілька предметів, явищ, дій чи ознак у межах одного смислового ряду, і реалізуються за допомогою сполучників *і, й, та* або безсполучниково: *Крамниця пахла* ***шоколадом та медом*** (Матолінець, 2024: с. 21); *Маестра* ***розцвіла*** *усмішкою* ***і*** *солодко* ***посміхнулась*** (Матолінець, 2024: 15); ***Достатньо скіпки, іскри, слова…*** (Матолінець, 2024: 348). Протиставні відношення (10%) виникають тоді, коли компоненти виражають контраст або різку відмінність; засобами вираження є сполучники *а, але, проте*. Найвиразнішим прикладом є речення *…принцеса висока й цибата, а ще подейкували, що низька й опасиста…* (Матолінець, 2024: 572), де протиставлено два комплекси характеристик, побудовані на антонімії *висока – низька*. Близьким за художнім ефектом, хоч і не тотожним структурно, є зіставлення означальних рядів у реченні *Щойно вона вийшла за двері світлого, пахкого й нагрітого сонцем покою, вузький і темний коридор…* (Матолінець, 2024: 37): формально це різні однорідні ряди, проте їх семантичне зіставлення створює контраст двох художніх просторів.

Розділові відношення (5%) передають вибір, чергування або невизначеність і виражаються за допомогою сполучників **чи, або**: *А чого маестрі забаглося цього разу: **гранатів чи рубінів**?* (Матолінець, 2024: 20); *…це радше спосіб **похизуватися** чи **збудити** страх* (Матолінець, 2024: 55). Особливо виразними є конструкції з повторюваним сполучником: *Канре не могла вловити, **чи маестро злиться, чи насміхається**?* (Матолінець, 2024: 25), де альтернатива передає суб'єктивне сприйняття ситуації героїнею.

Висновки

Синтаксис роману Наталії Матолінець *Керамічні серця* збагачений ускладнювальними компонентами, зокрема однорідними членами речення, які є різноманітними за частиномовною належністю, синтаксичними функціями, смисловими відношеннями. Вони, безумовно, творять індивідуальний стиль письменниці, виконують описову, характеристичну, емоційно-експресивну та інші важливі функції у творі, допомагають краще висвітлити ідейно-змістове навантаження роману. Речення, ускладнені однорідними членами, є важливим складником ідіостилю Наталії Матолінець. Найчастіше у романі *Керамічні серця* трапляються конструкції з однорідними означеннями та додатками, що засвідчують орієнтацію авторського синтаксису на предметно-описову деталізацію; однорідні присудки забезпечують динамічність оповіді, однорідні підмети представляють кількох суб'єктів однієї ситуації, а однорідні обставини є периферійними. За семантикою домінують єднальні відношення, значно рідше трапляються протиставні та розділові;

Перспективу подальших наукових розвідок убачаємо в зіставному аналізі ускладнених конструкцій у творах сучасної української фентезійної прози.

ЛІТЕРАТУРА

1. **Вихованець**, І. Р., Городенська, К. Г., & Русанівський, В. М. (1983). Семантико-синтаксична структура речень. Київ: Наукова думка. 2**. Дудик**, П. С. & Прокопчук, Л. В. (2010). Синтаксис української мови. Київ: Видавничий центр «Академія». 3. **Загнітко,** А. П. (2001). Теоретична граматика української мови: синтаксис. Донецьк: ДонДУ. 4. **Кадомцева**, Л. О. (1992). Ускладнення структури простого речення (синтаксис, семантика, функції) (Автореф. дис. … докт. філол. наук). Київ: КНУ ім. Тараса Шевченка. 5. **Кучеренко**, І. К. (1976). Логіко-синтаксична природа речень з однорідними членами. *Мовознавство*, (4), 29–37. 6. **Матолінець**, Н. (2024). Керамічні

серця. Харків: Віват. 7. **Мойсієнко**, А. К. (2009). Сучасна українська мова. Синтаксис простого ускладненого речення. Київ: «Персонал». 8. **Сабліна**, С. В. (2024). Однорідні члени речення в листах Лесі Українки до матері: типологія й функції. *Закарпатські філологічні студії*, 37(1), 62–66.

REFERENCES

1. **Vykhovanets**, I. R., Horodenska, K. H., & Rusanivskyi, V. M. (1983). *Semantyko-syntaksychna struktura rechen [Semantic-syntactic structure of sentences]*. Kyiv: Naukova dumka [in Ukrainian]. 2. **Dudyk**, P. S., & Prokopchuk, L. V. (2010). *Syntaksys ukrainskoi movy [Syntax of the Ukrainian language]*. Kyiv: Akademiia [in Ukrainian]. 3. **Zahnitko**, A. P. (2001). *Teoretychna hramatyka ukrainskoi movy: Syntaksys* [*Theoretical grammar of the Ukrainian language: Syntax*]. Donetsk: DonDU [in Ukrainian]. 4. **Kadomtseva**, L. O. (1992). Uskladnennia struktury prostoho rechennia (syntaksys, semantyka, funktsii) [Complication of the structure of a simple sentence (syntax, semantics, functions)]. *Extended abstract of doctor's thesis*. Kyiv: KNU im. Tarasa Shevchenka [in Ukrainian]. 5. **Kucherenko**, K. (1976). Lohiko-syntaksychna pryroda rechen z odnoridnymy chlenamy [The logical-syntactic nature of sentences with homogeneous constituents]. *Movoznavstvo – Linguistics,* (4), 29–37. [in Ukrainian]. 6. **Matolinets**, N. (2024). *Keramichni sertsia [Ceramic Hearts]*. Kharkiv: Vivat. [in Ukrainian]. 7. **Moisiienko**, A. K. (2009). *Suchasna ukrainska mova. Syntaksys prostoho uskladnenoho rechennia* [*Modern Ukrainian language: Syntax of the simple complicated sentence*]. Kyiv: «Personal» [in Ukrainian]. 8. **Sablina**, S. V. (2024). Odnoridni chleny rechennia v lystakh Lesi Ukrainky do materi: typolohiia y funktsii [Homogeneous sentence constituents in Lesia Ukrainka's letters to her mother: Typology and functions]. *Zakarpatski filolohichni studii – Transcarpathian Philological Studies*, 37(1), 62–66 [in Ukrainian].

Свистун Ніна Олександрівна – кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри української мови та славістики, Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, вул. Максима Кривоноса, 2, м. Тернопіль, 46027, Україна.

E-mail: nina-s77@ukr.net

http://orcid.org/0000-0003-0398-8803

Svystun, Nina – Candidate of Philological Sciences, Associate Professor, Associate Professor at the Department of Ukrainian Language and Slavic Studies, Volodymyr Hnatiuk Ternopil National Pedagogical University, 2 Maksym Kryvonis St., Ternopil, 46027, Ukraine.

Заваринська Ірина Федорівна – кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри української мови та славістики, Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, вул. Максима Кривоноса, 2, м. Тернопіль, 46027, Україна.

E-mail: zif30zif@gmail.com

http://orcid.org/0000-0003-2426-3820

Zavarynska, Iryna – Candidate of Philological Sciences, Associate Professor, Associate Professor at the Department of Ukrainian Language and Slavic Studies, Volodymyr Hnatiuk Ternopil National Pedagogical University, 2 Maksym Kryvonis St., Ternopil, 46027, Ukraine.

Юркевич Анастасія-Марія Богданівна – здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти другого року навчання, Тернопільський національний педагогічний університет імені В. Гнатюка, вул. Максима Кривоноса 2, м. Тернопіль, 46027, Україна.

E-mail: stasya.balitska@gmail.com

Yurkevych, Anastasiia-Mariia – second-year Master's student, Volodymyr Hnatiuk Ternopil National Pedagogical University, 2 Maksym Kryvonis St., Ternopil, 46027, Ukraine.

Дата першого надходження статті до видання – 29 вересня 2026 р.
Дата прийняття статті до друку після рецензування – 15 жовтня 2026 р.
Дата публікації статті у виданні – 20 листопада 2026 р.

CITATION

ДСТУ 8302:2015: Свистун Н. О., Заваринська І. Ф., Юркевич А.-М. Речення, ускладнені однорідними членами, у романі Наталії Матолінець *Керамічні Серця*: структурно-семантичні та стилістичні особливості. Лінгвістичні дослідження: зб. наук. пр. Харків. нац. пед. ун-ту імені Г. С. Сковороди / гол. ред. Н. В. Піддубна. Харків, 2026. Вип. 65. С. 31–40. DOI: https://doi.org/10.34142/23127546.2026.65.03

APA: Свистун Н. О., Заваринська І. Ф., Юркевич А.-М. (2026). Речення, ускладнені однорідними членами, у романі Наталії Матолінець *Керамічні Серця*: структурно-семантичні та стилістичні особливості. *Лінгвістичні дослідження, 65,* 31–40, DOI: https://doi.org/10.34142/23127546.2026.65.03